

НЕ-ТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

на стратегиска оцена за животната средина (СОЖС) на Оперативна Програма за прекугранична соработка ИПА II помеѓу «Грција - Поранешна Југословенска Република Македонија 2014- 2020»

Општо

Земајќи ги предвид прописите на потпишаниот договор "Експерт-консултант за изготвување на Студија на прелиминарна проценка (ex-ante Evaluation) и на Стратегиска студија за влијанијата врз животната средина (СОЖС) на новата Оперативна програма (ИПА II) за прекугранична соработка меѓу Грција и ПЈРМ 2014- 2020" меѓу Специјалното Тело за управување со Оперативните програми на Целта "Оперативна територијална соработка на Министерството за развој и конкурентност и на експертот- консултант Planet A.E, Експертот- Консултант изготви СОЖС на Оперативната програма (ИПА II) за Прекугранична соработка меѓу "Грција и ПЈРМ 2014- 2020".

Оперативната програма (ИПА II) за Прекугранична соработка меѓу "Грција и ПЈРМ 2014- 2020", ги следи одредбите на правната рамка на Оперативната програма, односно на Регулативата 231/2014 и Регулативата за спроведување 447/2014.

Декларираните цели на стратегијата на Оперативната програма за прекугранична соработка е: **зајакнување на територијалната кохезија преку подобрување на животниот стандард и можностите за вработување кои ја почитуваат животната средина и со искористување на природните ресурси за туризам".**

Избраната област вклучува 9 региони од NUTS III долж границата меѓу двете земји, Флорина, Килкис, Серес и Тесалоники од грчката страна и Пелагонискиот, Вардарскиот, Југоисточниот и Југозападниот регион од страна на Поранешната Југословенска Република Македонија.

Програмата е во согласност со основните иницијативи за животната средина кои ја карактеризираат и одредуваат нејзината оперативната рамка и се поврзуваат со следните политики / програми:

Глобални Иницијативи: Рио, + 20. Протоколот од Кјото

Европски политики: Европа 2020 Седумнаесетта европска акциона програма за заштита на животната средина

Тематски програми: Територијална агенда за Европската унија до 2020 година, Horizon 2020 година, патоказ за преминување во конкурентна економија со ниско ниво на емисии на јаглерод во 2050 година, Life + итн

Прекугранични програми: Оперативна програма за Прекугранична соработка меѓу Грција и Албанија 2014- 2020, Оперативна програма за Прекугранична соработка меѓу ПЈРМ и Албанија 2014- 2020

Транснационални Програми: MED 2014- 2020, South East Gateway 2014-2020 Балканско- Медитеранска 2014- 2020, Транснационална Јадранско-јонска програма 2014- 2020.

Прекугранична и ENPI Прекугранични програми: Interreg Europe 2014-2020, ENPI Прекугранични програми 2014- 2020,

Програми за Вмрежување: Програма ESPON 2014- 2020, Програма URBACT 2014- 2020, Програма INTERACT 2014- 2020

Грчки Регионални оперативни програми: Регионална Оперативната програма за Централна Македонија 2014- 2020, Регионална Оперативната програма за Западна Македонија 2014- 2020.

Сегашна состојба на животната средина во прекуграничната избрана област

Атмосферски воздух

ГРЦИЈА

Податоци за квалитетот на атмосферскиот воздух во Централна Македонија и Западна Македонија, постојат само за пошироката област на Тесалоники и Флорина, соодветно. Според извештаите, во Флорина во текот на зимските месеци имаше чести појави за зголемено ниво на микрочестички во воздухот, кои потекнуваат во главно од употреба на несоодветни печки и камини. Нивоата на SO₂ и CO се ниски, додека нивото на озон е високо во споредба со лимитот. Градот Тесалоники се соочи со сериозни проблеми поврзани со загадувањето на воздухот во текот на последните децении, особено во однос на нивоата на PM₁₀. Квалитетот на воздухот, во комбинација со силната жешка сезона на медитеранската клима, познато е дека е еден од најлошите во Европа, особено во лето, што доведува до сериозна загаженост во врска со здравјето .

ПЈРМ

Врз основа на собраните податоци за квалитетот на воздухот во урбаните центри од страна на ПЈРМ за избраната област на програмата, се доаѓа до заклучок дека нивоата на загадувачите на воздухот не се толку високи. Главниот загадувач е PM_{10} каде што во урбаните средини ги надминува граничните вредности за дневните и просечната годишна вредност на концентрација (40 mg/m^3), како резултат на производствените процеси, процеси на согорување во индустрија, производство на електрична енергија и топлина, патниот транспорт и градежната индустрија. Во однос на емисии на NO_x , во главно потекнуваат од производство на електрична енергија за 35%, од транспорт за 33% поради лошиот квалитет на горивото и застарениот возен парк. За другите загадувачи, освен PM_{10} , не се забележани проблематични мерења.

Климатски услови

ГРЦИЈА

Регионот на Флорина има ладно-континентална клима со долги, ладни, влажни зими и кратки топли и суви лета. Микроклимата во регионот трпи влијание и од присуство на големи планински масиви и се карактеризира од значителни разлики помеѓу годишните времиња и во текот на денот, поради високата географска ширина, и морфологијата на теренот. Во регионот на Централна Македонија, постојат три основни типови на клима, кои значително се разликуваат. Медитеранскиот тип (жолти области) кој се сретнува во крајбрежниот појас и низините (Тесалоники - Серес), континенталниот тип (зелени површини) кој се сретнува во планинските и полупланинските предели на регионот, како и во внатрешноста и планинскиот тип (сини зони), што е најблиску до средноевропски и во голема мера ги задржува карактеристиките на медитеранската клима.

ПЈРМ

И покрај релативно малата површина на ПЈРМ, климата е разновидна. Се разграничуваат пет различни типови на клима: суб-медитеранскиот регион (50-500m), умерено континентални субрегиони (до 600), топли шумски континентално- планински региони (600-900m), суб-алпскиот регион (1,650-2,250 m) и алпскиот регион (> 2,220m). Според сценаријата за климатските промени, развиени во рамките на Националниот извештај за климатски промени, Поранешната Југословенска Република Македонија е во групата на ранливите земји со значителен пораст на температура која се предвидува за следниот период.

Водната средина

ГРЦИЈА

Во Грција има 14 региони на речни сливови. Избраната област вклучува два од нив (регион на речен слив на Западна Македонија и регион на речен слив на Централна Македонија). Водната област на Западна Македонија (13.624 км²) се карактеризира со изразит релјев на теренот и мали рамнини со адекватност на вода. Голем дел од побарувачката на вода се снабдува од транснационалното езеро Мала и Голема Преспа, додека реката Алиакмон се користи за водоснабдување на градот Тесалоники. Сливното подрачје на реката Алиакмон ја зазема најголемата површина во областа (8.847 км² или процент од 65% вкупната површина) додека реката има должина од 93 км. Дваесет и осум проценти од вкупната површина се состои од мали сливови. Спротивно на тоа, водната област во Централна Македонија (10.171 км²) е дефицитарна со водни ресурси, и претставува втор најсиромашен извор на водни ресурси. Побарувачката за вода за урбана и земјоделска употреба е голема, бидејќи во Тесалоники, втор по големина центар на индустриски развој по Атина, продуктивноста на земјоделските култури во регионот е висока. Побарувачката за вода се задоволува главно од соседниот речен слив на Алиакмон како и од транснационални извори на вода, реката Аксиос и Дојранското Езеро.

ПЈРМ

Хидрографската територија на ПЈРМ претставува единствен басен на Балканскиот Полуостров и во поширокиот регионот, што се должи на фактот дека 84% од расположливите води се внатрешни води, а само 16% се надворешни. Избраната област на Програмата е опфатена со три речни сливови Вардар, Дрим и Струмица. Речниот слив споделен помеѓу ПЈРМ и Грција ја опфаќа речиси целата земја и се слева во Егејското Море (Средоземното Море) и Заливот Термаикос (Грција). Најголема река во регионот е прекуграничната река Аксиос/Вардар. Постојат три големи природни езера во избраната област: Охридско, Преспанско и Дојранско Езеро, а сите три се простираат и во соседните земји, и претставуваат исто така дел од избраната област. Употребата на водата се врши со наводнување со 44%, природата (минимум прифатлив проток) со 31%, и следи индустријата со 14% и обезбедување на вода за пиење за населението и туристите, со само 11%.

Природно-географски карактеристики

Прекуграничната област комбинира извор на природни ресурси (планини, шуми, езера, биолошка разновидност, единствени природни структури, геотермални и минерални води, водопади) и поволни климатски услови.

Површината на областа за прекугранична соработка меѓу Грција - ПЈРМ зафаќа 20,839 км². Делот, кој и припаѓа на Грција е 8% од вкупната површина на Грција, додека делот кој и припаѓа на ПЈРМ е 39,7% од нејзината површина, соодветно. Избраната Програмска област ги ужива своите придобивки располагајќи со огромна, разновидна и претежно нечепната природна средина. Областа располага со богата мешавина на природно наследство во вид на флора и фауна, реки, езера, мочуришта, ливади, агро-екосистем и шуми. Главните карактеристики на Програмската област во граничната линија се Преспанските Езера со соседните рамнини на Флорина и Ресен на запад, планинскиот венец Ворас / Ниџе, кој достигнува до 2.560m (природна граница меѓу двете држави), долината на реката Аксиос/Вардар, Дојранското Езеро и планинскиот венец Белес источно кој достигнува 2.029 m. На јужниот дел од Заливот Термаикос доминира рамнина на реката Аксиос/Вардар и Делта .

Во избраната областа има многу заштитени подрачја според меѓународните конвенции, европски директиви и националните правни рамки. Планините се богати со флора и фауна и голем број на заштитени подрачја.

Биодиверзитет-Флора и фауна

ГРЦИЈА

Во однос на биолошката разновидност, избраната област е комбинација на широк спектар на живеалишта и впечатлива флора и фауна. Освен заштитените подрачја кои главно се поврзани со мочуришта, шуми и планини, постојат многу вредни и чувствителни екосистеми кои се наоѓаат во целиот регион и се важни реципиенти на вода. Во регионот на Централна Македонија има пет главни зони на вегетација на кои е поделена Грција. Ваквото изобилство се должи на големите варијации на факторите кои влијаат на конфигурацијата. Климата, присуството на морето и по должина на изразитата конфигурација поради планинските масиви, влијанието на реките и езерата во микроклимата, геологијата и составот на почвата, како и влијанието на животот на голем број видови и луѓе. Западна Македонија е позната по разновидноста и сложеноста на геолошка и геоморфолошка подлога. Мочуриштата во Централна

Македонија се области од витално значење за репродукција, презимување и пат за преселба на многу видови птици, а планинските врвови и долини се особено важни живеалишта на птици грабливки. Системите за вода на Област Западна Македонија се одликуваат со својата разновидност на риби и животински свет како и специфичноста на водоземци. На пример во реката Алиакмон, се проценува дека живеат 20 до 25 видови риби. Во избраната област од грчката страна има 33 реони NATURA 2000, пет (5) национални паркови и четири (4) мочуришта од меѓународно значење според Рамсарската конвенција.

ПЈРМ

Изобилството на екосистеми, живеалишта, заедници и разните видови ја сместуваат ПЈРМ на врвот на листата на земји со импресивна биолошка разновидност во Европа ("hot spot"). Утврдено е дека многу видови екосистеми се присутни во ПЈРМ: мочуришта, брегови, пасишта, планински предели, степа, шума и планина, од кои мочуриштата, планинските и шумски пасишта, се екосистеми од витално значење. Повеќе од 260 заедници на флора, биле регистрирани со доминирање на трева и шумски заедници. Различните видови се застапени со повеќе од 16.000 видови на дива флора, фауна и габи. Фактот дека повеќе од 900 регионални ендемични видови, меѓу кои 850 се навистина ендемични, постојат во ПЈРМ, е од особено значење. Преспанското Езеро претставува споменик на природата и е означено како Рамсарска област (18.920 хектари), каде што припаѓа и заштитениот резерват Езерани (2.080 хектари). Покрај тоа, голем дел од Националниот парк Галичица и Националниот парк Пелистер се наоѓаат во рамките на Преспанскиот слив. Областа е заштитена како Национален парк и претставува зона на посебна заштита во согласност со Европската директива 79/409, и како биотоп на дивниот свет РАМСАР. Други значајни природни езера е Охридското Езеро, кое е под заштита на УНЕСКО како споменик на светско природно наследство од 1980 година и Дојранското Езеро.

Инфраструктура на животната средина

ГРЦИЈА

Грција е една од земјите-членки на ЕУ кои своите отпадни води ги собираат на многу високо ниво. Терцијарниот третман во Грција се проценува на околу 80%. Грција е на четвртото место меѓу земјите од ЕУ. Вкупниот процент на населението поврзано со секундарниот третман на отпадни води во Грција е 99%. Управувањето со отпадот е признаен како еден од најгорливите проблеми во Грција, бидејќи постоеше низок степен

на организација во главно заснован во полу-контролирани депонии на крајот од минатиот век. Сепак, во текот на последните две децении управувањето со цврстиот отпад во Грција е унапредено. Од 2011 година, останаа во функција дури 109 нелегални депонии низ територијата на целата Грција, и покрај одлуката на Европскиот суд во 2005 година (предмет С-502/03, која диктира дека до крајот на 2008 година треба да се затворат сите нелегални депонии и да бидат рехабилитирани).

ПЈРМ

Државата изостанува во однос на прашања поврзани со канализацијата и инфраструктура за наводнување. Имајќи ги предвид сите постоечки инсталации за преработка, вкупниот процент од населението кој има достап до прочистителни станици се проценува на околу 12,5%. Најстарите прочистителни станици во земјата се оние кај езерата, нивните постапки за обработка се застарени и инфраструктурата е несоодветна за да се обезбеди одржливо користење на водните ресурси. Најголем дел од отпадот се депонира во депонии, легални и нелегални. Рециклирањето на отпадот е многу ограничено. Урбаниот цврст отпад е еден од главните текови на отпад кој се произведува. Количината на урбаниот отпад изнесуваше 349 кг/жител или 0,9 кг/жител дневно во 2008 година. Околу 77% од населението е опфатено со јавниот градски систем на собирање на отпад управуван од страна на јавните претпријатија.

Природни ризици

ГРЦИЈА

Регионот на Западна Македонија, припаѓа во целост во Зона I (низок сеизмички ризик) а регионот на Централна Македонија во Зона II. Централна Македонија и одбраната област од западна Македонија е многу сеизмичка. Областите погодени од поплави се затворени басени од карстни региони, крајбрежни речни региони, и урбани области. Појави на сушни лета не покажуваат некој посебен тренд во текот на истиот период. Уништувањето на шумите и урбанизацијата значително придонесуваат за генеза на поплавите. Уништувањето на шумите, кое исто така е поврзано со ерозијата на почвата е голем проблем во Грција и особено во избраната област.

ПЈРМ

Територијата на ПЈРМ, која се наоѓа во Средоземниот регион и Балканското сеизмичко подрачје, е изложена на силни нео-тектонски

движења, кои предизвикуваат релативно висока и честа сеизмичка активност. Според проценките на Светската банка, ПЈРМ е меѓу европските земји кои се со поголема веројатност да доживеат драматични зголемувања на екстремни климатски услови (петто место меѓу дваесет и осумте земји кои беа анализирани). Климатските промени се одговорни за зголемување на интензитетот и зачестеноста на природни катастрофи, кои имаат значителни влијанија врз животната средина, економијата и развојот. Зачестеноста и интензитетот на поплави во текот на последните неколку години во ПЈРМ се во пораст. Статистичките податоци покажуваат дека поплавите предизвикани од излевање на големите реки Вардар, Црна Река, Струмица изнесуваше 44% од сите катастрофи во периодот 1989-2006 каде што поплавите биле поврзани директно со катастрофи.

Население

ГРЦИЈА

Вкупното население од програмската област е 1.399.597 жители (64,14%). Во 2011 година, попишаното население во регионот на Централна Македонија се проценува на 1.726.430 жители, забележувајќи маргинално зголемување во однос на претходниот попис од 2001 година извршен од страна на грчкиот завод за статистика. Во Западна Македонија, населението бележи пад во споредба со претходниот попис со процентуална промена од -3,61%. Во 2001 година населението во регионот изнесуваше 294.317 жители, а во 2011 година се намали на 283.689 жители. NUTS III регионот на Килкис имало најголем пораст (9,9%), додека Серес имаат голема депопулација од -12,8%. Пела и Флорина имаа пад на население од -4,2% и -4,98%, соодветно. Густината на населението се движи од 29 лица / km во Флорина до десеткратно од 238 лица / km во Тесалоники. Соодветните национални средни вредности се 82 за Грција и 80,1 за Поранешната југословенска Република Македонија.

ПЈРМ.

Вкупното население во програмската област е 782.667 (35,86%) жители. Според најновите проценки за населението (од 31.12.2012), вкупното население на државата е 2.062.294 жители и забележува, во оваа деценија, зголемување од 1,9%. Просечната густина на населеност е 82,8 жители на квадратен километар (проценка од 31.12.2012 година), но поради интензивните миграциски движења, постојат огромни дисбаланси и разлики во густината. Скопје е најгусто населено место (со 337 жители на квадратен километар), со речиси десет пати поголема густина од

Вардарскиот регион (38 жители на квадратен километар). Пелагонискиот регион забележа најголем пораст (1,89%), додека Југоисточниот регион забележа мал пад на население од околу -0,96%. Наместо тоа, во Вардарскиот и Југозападниот регион имаше пораст на населението од 0,46% и 0,01%, соодветно.

Социјална-економска средина

ГРЦИЈА

Економската криза во Грција, доведе до намалување на БДП за 11,87% во Тесалоники, 36,51% во Килкис, 3,77% во Пела, 8,77% во Серес и 0,75% во Флорина. Во грчката област, главно во Тесалоники, Пела, Килкис и Серес, БДП по глава на жител беше понизок од соодветниот БДП по глава на жител. Спротивно на тоа, Флорина има релативно висок БДП по глава на жител, што се должи на економските активности во енергија. Стапката на невработеност порасна во вториот квартал од 2012 година. Во регионот на Централна Македонија, регистрираната стапка е трета највисока стапка во земјата, со 25,1%, по регионите од Западна Македонија (30%) и континентална Грција (28,4%), во споредба со 23,6% од земјата, 10,3% од ЕУ од 15 земји, и 10,2% од ЕУ од 27 земји. Трошоците за здравство како процент од БДП се на пониско ниво во Грција во однос на голем број европски земји

ПЈРМ

БДП во регионите на Поранешна Југословенска Република Македонија во периодот 2007 - 2011, е зголемен за 29,83% во Јужниот регион, 20% во Вардарскиот регион, за 29,83% во Југозападниот и 23,78% во Пелагонискиот регион. Социјалната состојба во Поранешна Југословенска Република Македонија се карактеризира со ниска стапка на вработеност од 38,5%, висока стапка на невработеност од 32%, додека сиромаштијата се проценува на околу 31% од населението. Стапката на вработеност во Вардарскиот, Источниот, Југоисточниот и Пелагонискиот регион, во 2013 година е над вкупната стапка на национално ниво, а Југоисточниот регион е со највисока стапка на вработеност од 56,8. Најниска стапка на вработеност во 2013 година беше забележана во Североисточниот регион. Најниската стапка на невработеност од 18,8 беше забележана во Југоисточниот регион, кој исто така имаше највисока стапка на вработеност. Здравствениот систем во ПЈРМ се базира на осигурување. Задолжителното здравствено осигурување е главен извор на приходи за здравствена заштита која се врши преку Фондот за здравствено

осигурување (ФЗО). Постојат големи разлики во обезбедување на здравствената заштита.

Културното наследство

ГРЦИЈА

Во избраната област постои комбинација на значајни региони со природни убавини со богато историско и културно наследство. Културното наследство во централна Македонија е особено богато и разновидно и ги опфаќа сите фази на грчката култура од камено доба до модерните времиња. Дијахроничното присуство на луѓе во македонскиот простор е збогатено со бројни споменици, станбени комплекси, уметнички дела или други творби, кои се простираат низ целиот историски опсег. Праисториски - антички - класичен - хеленистички - ранохристијански - византиски - поствизантиски-денешен период. Флорина, се карактеризира со разновидност на еколошки зони и, ретки за Грција, езерски системи во регионот, вклучително и впечатливите живописни села.

ПЈРМ

Македонија има богато културно наследство, главно, од античкиот, средновековниот и отоманскиот период. Во непристапни предели на ПЈРМ се наоѓа природното и културното наследство на Охридскиот регион, кој е вклучен на листата на светското наследство на УНЕСКО, а се наоѓа на брегот на Охридското Езеро. Градот Охрид е еден од најстарите човечки населби во Европа.

Стратегија на програмата

Целокупната стратегија на "Оперативната програма за прекугранична соработка Грција - Поранешната Југословенска Република Македонија" е структурирана во три (3) приоритетни оски и четири (4) избрани тематски приоритети наведени подолу:

Приоритетни оски

- ПРИОРИТЕТНА ОСКА: 1. Развој и поддршка на локалната економија
- ПРИОРИТЕТНА ОСКА : 2. Заштита на животната средина-транспорт
- ПРИОРИТЕТНА ОСКА : 3 Техничка помош

Тематски приоритети

- **Тематски Приоритет а:** Поттикнување на вработеноста, мобилноста на работната сила и социјалната и културната интеграција на прекугранично ниво, преку, меѓу другото: интеграција на прекуграничните пазари на труд, вклучувајќи ја и прекуграничната мобилност, заеднички иницијативи за локално вработување, информации и советодавни услуги и заедничка обука, родова рамноправност, еднакви можности, интеграција на имигрантските заедници и ранливите групи, инвестиции во јавните служби за вработување и поддршка на инвестициите во јавното здравство и социјалните услуги.
- **Тематски Приоритет б:** Заштита на животната средина и поддршка за приспособување кон климатските промени, спречување и управување со ризици преку, меѓу другото: заеднички активности за заштита на животната средина, промовирање на одржливо користење на природните ресурси, ефикасност на ресурси, на обновливи извори на енергија и свртување кон безбедна и одржлива економија со ниско ниво на емисии на јаглерод диоксид, промоција на инвестиции за справување со одредени ризици, обезбедување отпорност на катастрофи, развој на системи за управување со катастрофи и подготвеноста во итни ситуации,
- **Тематски Приоритет в:** Промовирање на одржлив транспорт и подобрување на јавната инфраструктура, меѓу другото, преку намалување на изолацијата преку подобрен пристап до мрежи и транспортни услуги, информациски и комуникациски мрежи и инвестирање во прекугранични системи и капацитети за водоснабдување, енергија и управување со отпад
- **Тематски Приоритет г:** промоција на туризмот и културното и природното наследство

Алтернативни решенија

Алтернативните решенија се разгледани на четири начини

- Сценарио со „опција нула„ значи неисполнување на Програмата за периодот 2014- 2020 година.
- Планирање на Оперативната програма за прекугранична соработка "меѓу Грција и Поранешна Југословенска Република Македонија 2014- 2020" во рамките на стратегија за тековниот програмски период (тековна состојба).
- развој без основа на стратешко планирање (непланирани развој)

- планиран развој со основа за стратешко планирање (планиран развој)

Ако се земе предвид сценариото со „опција нула“, неспроведувањето на програмата ќе ја блокира реалната конвергенција со развиените региони на секоја земја и на ЕУ, со негативни последици за економијата, за подобрување на животниот стандард во одбраните области, за заштита и промовирање на природните и културните богатства и за унапредување и заштита на природните ресурси. Што се однесува до алтернативните решенија 1 и 2 тие се отфрлени, а алтернативното решение 3 е најдобро за потребите и можностите на прекуграничната област. Стратешкиот пристап и решителните акции кои ќе бидат поддржани се доста добро формулирани. Подобрувањето во решавањето на прашања за животната средина е тема на справување на насоченост кон животната средина со повеќе фокусирани структури и упатства за избор на проекти и следење.

Влијание врз животната средина

Очекуваните влијанија врз животната средина на "Оперативната програма за прекугранична соработка Грција -Поранешна Југословенска Република Македонија 2014- 2020" (ИПА II) базирани на целите на животната средина се рефлектираат во следнава табела:

A/A	Еколошки аспект	МОЖНИ ВЛИЈАНИЈА
1	Биодиверзитет	<p>Целокупното влијание на Оперативната програма за прекугранична соработка ќе биде позитивно. Ова се должи на планираните активности кои се очекува директно или индиректно да придонесат за заштита на многу значајните живеалишта кои постојат во регионот, како и ретките видови на флора и фауна што живеат таму.</p> <p>Ќе има мал негативен ефект поради создавање на нови деловни активности. Благодарение на богатството на екосистемите во прекуграничниот регион, се очекува дека ќе има случаи кога таквите области ќе бидат погодени, преку изградба на инфраструктура во или во близина на овие области. Мали инфраструктурни проекти, во сите случаи, треба да обезбедат мерки за заштита на животната средина за да се избегнат негативните последици</p>

A/A	Еколошки аспект	МОЖНИ ВЛИЈАНИЈА
2	Население, човеково здравје	<p>Активности насочени кон зголемување на вработеноста и поддршка на претприемништвото во регионот имаат најзначаен придонес за здравјето на населението и човековото здравје.</p> <p>Здравјето на луѓето треба да се подобри, поради активности за унапредување на достапноста на здравствените услуги и поради подобрување на квалитетот на животната средина.</p>
3	Почва	<p>Севкупниот резултат е позитивен за почвата поради имплементација на одржливи интегрирани системи за управување, третман и рециклирање на отпадот.</p> <p>Се очекува мал негативен ефект поради инвестиции во активности за развој и инфраструктурни објекти.</p>
4	Вода	<p>Подобрувањето на третманот на отпадните води и намалувањето на притисоците и влијанијата врз животната средина преку ефикасно третирање и повторна употреба на отпадните води и цврстиот отпад ќе го поддржи подобрувањето на квалитетот на водата.</p>
5	Воздух	<p>Подобрувањето и проширувањето на патната мрежа ќе доведе до зголемување на патниот сообраќај и натамошно зголемување на загадувањето на воздухот. Подобрувањето на управувањето со отпадот ќе има позитивно влијание врз квалитетот на воздухот.</p>
6	Климатски услови	<p>Заедничките и координираните активности за животната средина во пограничниот појас, ќе придонесе во намалувањето на емисиите на стакленички гасови и јаглерод / ефект на вода и во намалувањето на влијанието на климатските промени врз екосистемите.</p>
7	Материјален капитал	<p>Очекуваното подобрување на економските показатели, подобрувањето на природната средина, подобрувањето на стапката на вработеност и генерално квалитетот на животот, се очекува да ја зголемат вредноста на материјалниот капитал.</p> <p>Несомнено, за време на изградбата на инфраструктурата во одредени случаи, вредноста на близината на имотот ќе биде привремено намалена. Во секој случај, ова може да се избегне доколку за време на планирање и реализирање</p>

A/A	Еколошки аспект	МОЖНИ ВЛИЈАНИЈА
		се преземат соодветни мерки за објектите.
8	Културното наследство	<p>Планираните активности за промовирање и заштита на културното наследство ќе имаат значајни позитивни ефекти.</p> <p>Поддршката за развој на нови и иновативни туристички производи и услуги, како и поддршката за заштита и промовирање на културното наследство, исто така, ќе има позитивно влијание за заштита и промовирање на соодветните производи.</p>
9	Пејзаж	Поради изобилството на големи области со уникатни пејзажи, постои можност дел од инфраструктура и развој на активности, негативно да влијае на пејсажот со поседување на земјиште, поделбата и естетска деградација. Контролата на природните опасности и ризици, генерално, ќе има позитивно влијание на пределот.
10	Кумулативно влијание	Интеракцијата и меѓусебната поврзаност на овие фактори, како што е проценето од насоката на влијанијата на секој фактор посебно, ќе бидат позитивни.

Мерки за контрола / превенција

Предложените мерки за контрола и превенцијата за справување со можни значителни ефекти на Оперативната програма за прекугранична соработка "меѓу Грција и Поранешната Југословенска Република Македонија 2014-2020" за целокупните ефекти се:

A/A	ЕКОЛОШКИ АСПЕКТ	МЕРКИ ЗА КОНТРОЛА /ПРЕВЕНЦИЈА
1	биодиверзитет	<p>Спречување, намалување и контрола на влијанието на програмата за заштита на животната средина се постигнува преку два главни механизми:</p> <p>а) еколошко лиценцирање на проекти и активности, како што е применливо, и</p> <p>б) прописите за посебните услови, одредби и / или услови</p>
2	Население, човеково здравје	
3	Почва	
4	Вода	

A/A	ЕКОЛОШКИ АСПЕКТ	МЕРКИ ЗА КОНТРОЛА /ПРЕВЕНЦИЈА
5	Metafrasis google	кои треба да се применуваат во спроведувањето на програмата и треба да бидат вклучени во процесите за управување (алатки за евалуација, проекти за интеграција).
6	Климатски услови	
7	Материјален капитал	
8	Културно наследство	
9	Пејзаж	
10	кумулятивното влијание	<p>Поединечните предложени акции во рамките на секој механизам опишани подолу:</p> <p>а) еколошко лиценцирање на проекти и активности</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ усогласеност со посебните гранични вредности за емисија на загадувачки материи и концентрации за воздухот, водата и почвата, во согласност со важечките одредби ■ усогласеност со посебните гранични вредности за бучава. ■ усогласеност со прописите за управување со отпадот во секоја земја. ■ Преземање на сите потребни мерки предвидени со законодавството на двете земји, со цел да се спречи и се намали загадувањето на заштитените подрачја, водната средина и шуми, во согласност со релевантната законска регулатива. <p>б) посебни мерки за заштита на животната средина</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ да се утврдат насоки, услови, ограничувања и препораки освен усогласеноста со постапките за овластување со цел да се избегнат кумулативни влијанија кои може да се предизвикаат од спроведувањето на различни проекти, ■ да се максимализираат ефектите од програмата за прекугранична соработка врз животната средина <p>Како основен принцип за определување на мерките кои ќе бидат предложени се признава принципот на превенција.</p>

Систем за следење на значајни ефекти врз животната средина

Системот предвиден за следење на значајни ефекти врз животната средина од имплементацијата на програмата, се опишува во следната табела

A/A	ЕКОЛОШКИ АСПЕКТ	ФАКТОРИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	УПРАВЕН ОРГАН	ЕКОЛОШКИ ПАРАМЕТРИ	ЗАЧЕСТЕНОСТ НА КОНТРОЛА
1	биодиверзитет	<ul style="list-style-type: none"> ■ Промени кај живеалиштата и пејзажна архитектура ■ број и степен на заштитени подрачја ■ број на ендемични и загрозувани видови ■ Локации на значајни екосистеми ■ Заштитени подрачја како процент од национална сопственост и врз основа на типот на екосистемот 	<ul style="list-style-type: none"> ■ управни органи на заштитени подрачја ■ надлежни јавни власти 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Промени кај живеалиштата и пејзажна архитектура ■ број и степен на заштитени подрачја ■ број на ендемични и загрозувани видови ■ Локации на значајни екосистеми ■ Заштитени подрачја како процент од национална сопственост и врз основа на типот на екосистемот 	Годишно
2	Население, човеково здравје	<ul style="list-style-type: none"> ■ Животен век ■ Несреќи на работа ■ Процент на население кое живее под границата на сиромаштијата 	<ul style="list-style-type: none"> ■ надлежни јавни власти 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Животен век ■ Несреќи на работа ■ Процент на население кое живее под границата на сиромаштијата 	Годишно
3	Почва	<ul style="list-style-type: none"> ■ Процент на деградирани почви ■ количества на отпад што се отстранува на депониите ■ Процент на отпад наменет за производство и рециклирање (хартија, стакло, алуминиум) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ надлежни јавни власти 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Процент на деградирани почви ■ количества на отпад што се отстранува на депониите ■ Процент на отпад наменет за производство и рециклирање (хартија, стакло, алуминиум) 	Годишно
4	Вода	<ul style="list-style-type: none"> ■ Население поврзано со секундарна и / или терцијарна пречистителна станица 	<ul style="list-style-type: none"> ■ надлежни јавни власти ■ Министерства за животна средина 	<ul style="list-style-type: none"> ■ BOD5 / COD во внатрешните води ■ концентрација на N и P во внатрешните 	Зачестеноста се определува според системите за мониторинг на водата во земјите.

A/A	ЕКОЛОШКИ АСПЕКТ	ФАКТОРИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	УПРАВЕН ОРГАН	ЕКОЛОШКИ ПАРАМЕТРИ	ЗАЧЕСТЕНОСТ НА КОНТРОЛА
		<ul style="list-style-type: none"> ■ квалитет на површински води ■ квалитет на подземни води ■ користење на водата по сектор ■ Процент на преработена вода ■ Квалитет на мориња 		<p>води</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Тешки метали ■ органски соединенија ■ рН ■ микробиолошки параметри 	
5	Воздух	<ul style="list-style-type: none"> ■ денови за кои се надминати границите на квалитетот на воздухот ■ емисии по извор 	<ul style="list-style-type: none"> ■ надлежни јавни власти ■ Регионални надлежни власти 	<ul style="list-style-type: none"> ■ SOx, NOx, PM10, CO ■ GHG ■ Pb 	Зачестеноста се определува според системите за мониторинг на водата во земјите
6	Климатски услови	<ul style="list-style-type: none"> ■ емисии на стакленички гасови по извор (%) ■ Промени во побарувачката на енергија ■ Производството на енергија од извор 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Министерства за животна средина 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CO2 емисии ■ CH4 емисии ■ N2O емисии ■ PFC, HFC, SF6 емисии 	Годишно
7	Материјален капитал / културно наследство / пејзаж	<ul style="list-style-type: none"> ■ број на реновирани објекти ■ Број на реставрирани споменици ■ Урбани зелени површини по жител 	<ul style="list-style-type: none"> ■ надлежни јавни власти 	<ul style="list-style-type: none"> ■ број на реновирани објекти ■ Број на реставрирани споменици ■ Урбани зелени површини по жител 	Годишно